

De Wet Toekomst Pensioenen (WTP) en het solidariteitsbeginsel

Door het nieuwe contract “solidair” te noemen en een “solidariteitsreserve” te creëren, is het nieuwe stelsel nog niet solidair.

Het afdragen van een premie en de tegenprestatie

Bij een solidair stelsel is er geen direct verband tussen de hoogte van de premie en het uit te keren bedrag. Iedereen betaalt hetzelfde premiepercentage over de grondslag, ongeacht de leeftijd en iedereen krijgt daarvoor dezelfde rechten toegewezen. De doorsneepremie is gebaseerd op het solidariteitsbeginsel. De EU ziet het huidige stelsel als een onderdeel van de sociale voorzieningen en het is daarmee uitgesloten van mededinging door particuliere bedrijven.

De WTP daarentegen is gebaseerd op het equivalentiebeginsel. De premie wordt gestort op de rekening van de deelnemer en er bestaat dus een direct verband tussen de betaalde premie en de uitkering. De WTP houdt het risico in dat vanuit de EU druk zal worden uitgeoefend om het stelsel open te stellen voor concurrentie. Het is dus denkbaar dat er openbare aanbestedingen moeten worden georganiseerd rond het aanvullend pensioen. Een aantal pensioenfondsen zal dan door particuliere ondernemingen worden overgenomen.

De verdeling van het rendement

Bij een solidair stelsel wordt collectief belegd en worden de rendementen gelijkelijk verdeeld over de deelnemers. Pensioenfondsen moeten rekening houden met de doelstelling om het intergenerationele evenwicht te waarborgen door een eerlijke spreiding van risico's en voordelen over de generaties. Deze doelstelling wordt in de huidige Pensioenwet niet waargemaakt en in de WTP zelfs met voeten getreden.

In Nederland wordt als enig land in Europa met een risicovrije rekenrente gerekend. Omdat deze rekenrente de afgelopen twaalf jaar onafgebroken is gedaald terwijl de werkelijke rendementen geen daling te zien gaven, werd een steeds groter deel van de belegde middelen verschoven van oud naar jong. De ouderen en gepensioneerden hebben het renterisico gedragen. Dat gaat om hele grote bedragen. Als de WTP wordt ingevoerd wordt deze verschuiving bestendig. Dat is niet solidair, onevenwichtig en geeft een onevenredig voordeel aan jongere generaties omdat zij profiteren van de toevalligheid dat de rekenrente laag is als het vermogen wordt verdeeld. Overigens is ook het omgekeerde waar, mocht de rente gaan stijgen tot boven 4%. Bovendien hebben jongeren natuurlijk ook last van de lage rente en zagen zij hun opgebouwde rechten in koopkracht verminderen, maar hun mogelijkheden voor herstel zijn veel groter, zeker bij de huidige plannen voor het invaren.

Het beginsel van life cycle beleggen dat in de WTP is vastgelegd versterkt het gebrek aan solidariteit bij de verdeling van het rendement. Life cycle beleggen gaat ervan uit dat jongere deelnemers veel risico's kunnen accepteren in het beleggingsbeleid omdat

zij veel tijd hebben om eventuele schokken op te vangen. Oudere deelnemers en pensioengerechtigden zouden daartegenover gebaat zijn bij weinig risico en een vaste uitkering, ook als die uitkering minder waardevast is. Het toepassen van life cycle beleggen past niet in de eis tot intergenerationeel evenwicht van IORPII. Als de hoge rendementen op de beleggingen in aandelen bij voorkeur worden toegedeeld aan jongere deelnemers en de ouderen en pensioengerechtigden de lage rente op staatsobligaties krijgen bijgeschreven op hun pensioenrekening dan is geen sprake van een “eerlijke spreiding van risico’s en voordelen over de generaties”. Dat blijft een inbraak op solidariteit ook als incidentele verliezen optreden. Gemiddeld genomen zullen zakelijke waarden immers hogere rendementen opleveren dan vastrentende waarden.

Daar komt bij dat de door De Nederlandsche Bank veronderstelde risicoloosheid van staatsobligaties niet bestaat. Beleggen in staatsobligaties in tijden van stijgende rentes is juist risicovol. De waarde van de onderliggende vermogenstitels daalt dan. Bij langere termijnen die bij pensioenfondsen spelen zijn beleggingen in zogenoemde “bleu chips” met een voldoende spreiding over regio’s en bedrijfstakken nagenoeg even risicovol of risicomijdend als staatsobligaties.

Het karakter van het nieuwe stelsel

Het huidige stelsel dat in de Pensioenwet is vastgelegd is een sociale voorziening. Het nieuwe stelsel volgens de Wet Toekomst Pensioenen is een vorm van verplichte en gereguleerde deelname in een beleggingsfonds. Hierbij gaat de solidariteit verloren. Het enige aspect van solidariteit dat resteert is het delen van het langlevenrisico.

Slotopmerkingen

De enige reden om af te stappen van de uitkeringsregeling die het aanvullend pensioen in Nederland sinds het ontstaan ervan typeert en die ervoor heeft gezorgd dat Nederland al jaren hoort bij de landen met de beste pensioenregeling, is de opvatting van De Nederlandsche Bank dat bij elke uitkeringsregeling de dekkingsgraad moet worden berekend met de risicovrije rente. Volgens DNB staat dit los van de mate van zekerheid. Waarom mogen verzekeringsmaatschappijen dan andere principes hanteren op basis van Europese regelgeving? Bovendien: pensioenfondsen zijn geen doorsnee bedrijven: zij maken geen winst, zij kennen geen aandeelhouders, zij kunnen niet failleren, de mensen die bij een fonds pensioen opbouwen of een uitkering genieten kunnen niet kiezen voor een ander fonds. En wat nog het belangrijkste is: pensioenfondsen werken met een zeer lange tijdshorizon. Zij zijn niet uitsluitend financiële instellingen maar hebben ook een sociale taak.

De onderbouwing voor de misschien wel omvangrijkste en meest gecompliceerde aanpassing van een sociaal stelsel in onze geschiedenis is gebaseerd op een misvatting. Daarom moet de WTP niet worden ingevoerd. Eenvoudige aanpassingen van het bestaande stelsel kunnen volstaan, zoals overigens in 2018 door de sociale partners en de Minister van SZW was overeengekomen in het tweede Pensioenakkoord.